

Miran Fišer¹

PRISPEVEK K ANALIZI VIROV KADROVSKE POPOLNITVE TERITORIALNE OBRAMBE OBČINE ORMOŽ V OBDOBJU OD 1980 DO 1990

V svojem prispevku sem se usmeril na predstavitev kadrovskih rešitev za TO in obdelal območje Občine Ormož kot območje črpanja kadrovskih virov za popolnjevanje enot TO. Pri tem sem želel osvetliti nekatere družbene in gospodarske dejavnike, ki so delovali na območju občine, kot kakovostnem kadrovskem viru ter vojaško-strokovne potrebe območja in doseganja ciljev mobilizacije ter izvedbe nalog po načrtih uporabe. TO Občine Ormož je bila v letih 1980 – 90 oblikovana po teritorialnem principu, uveljavljena, kadrovsko skladno popolnjena vojaška organizacija, ki je bila sposobna vzpostaviti vojno strukturo v predpisanih mobilizacijskih časih. Zanimalo me je, kako je na uresničevanje visoko postavljenih mobilizacijskih kriterijev vplivala umestitev mobilizacijskih zbirališč (MZ) enot TO v bližino krajevnim centrom.

Uvod

OZVVS Ormož in OZSČ Ormož sta v sodelovanju z Zgodovinskim društvom Ormož ob 40-letnici TO pripravila okroglo mizo, na kateri sem ugotovil, da smo do sedaj prepogosto prezrili vlogo in pomen Teritorialne obrambe (TO) pri obravnavi razvoja Občine Ormož. Zdelo se je, kot da je TO »od nekoga dana«, da je dobra sama po sebi in da ni bilo dejavnikov vzajemnega vpliva na razvoj gospodarstva in TO v občini. Na okrogli mizi so bili predstavljeni vsi zunanji dejavniki za nastanek in razvoj TO, njene naloge, struktura, usposabljanje in dosežki na tem področju. Manj sistematično pa so bili do sedaj obdelani notranji dejavniki TO, še zlasti njihovi učinki in medsebojni vplivi na občinski ravni. Sam sem posvetil pozornost vojaškim obveznikom, ki so bili zajeti v procese kadrovskega popolnjevanja vojnih enot (VE) TO. V ospredju mojega preučevanja so bili občani, ki so bili po zakonu o obrambi dolžni služiti v rezervni sestavi oboroženih sil, danes bi jim rekli obvezni rezervisti. Ob

tem sem se posvetil proučevanju vpliva kadrovskih virov na mobilizacijo VE TO Občine Ormož.

Območje občine Ormož je bila v osemdesetih letih prejšnjega stoletja baza za vpoklic vojaških rezervistov za strukturo JLA, milico in za TO. Na vojaško dolžnost je bilo razporejenih 1345 občanov, od tega največ v enote JLA (748 rezervistov), v TO je bilo razporejenih 526 vojaških obveznikov, v enote milice je bil razporejen manjši del vojaških obveznikov, le 71. Pri razporejanju vojaških obveznikov so v rezervne enote JLA razporedili mlajše kadre, neposredno po vrnitvi s služenja vojaškega roka, v TO pa so bili razporejeni praviloma starejši kadri, ki naj bi pred tem »odslužili« v rezervi JLA, vendar v obravnavanem obdobju ni bilo nobeno pravilo dosledno spoštovano. V milico so razporedili dobro usposobljene in visoko motivirane vojaške obveznike – praviloma tiste, ki so vojaški rok odslužili v vojaški policiji in so bili za dolžnost v milici izbrani.

Obseg in struktura TO Občine Ormož se je prilagajala potrebam, vojaško-varnostnim razmeram, ekonomskim ter kadrovskim možnostim Občine Ormož. Ob tem je Občinski štab za TO (OŠTO) uveljavljal izkušnje in spoznanja, ki si jih je pridobil skozi delovanje enot in štabov, ter skrbel, da so se spremembe tako v obsegu kakor strukturi dogajale pravočasno. Strukturne spremembe, ki jih doživljala TO občine so bile tudi odgovor zmožnosti družbeno politične skupnosti pri zagotavljanju primernih kadrov.

1. TO Občine Ormož v obdobju 1980–90

1.1. Oris občine Ormož kot vir kadrovskega dopolnjevanja TO

Občina Ormož je kot družbeno-politična skupnost imela poudarjeno odgovornost in konkretne naloge pri vzpostavitvi TO, opremljanju, dopolnjevanju usposabljanju in njeni uporabi v izrednih razmerah in vojni. Nekaj besed bom namenil družbenim in gospodarskim razmeram v takratni Občini Ormož.

Občina Ormož je bila geografsko umeščena v severovzhodni del Slovenije. Na severnem in severovzhodnem delu je mejila z Občinami Ptuj, Ljutomer, na južnem pa s hrvaškima Občinama Varaždin in Čakovec. Občina Ormož je po površini merila 212 km², imela je 18.160 prebivalcev, z gostoto poseljenosti 85 prebivalcev na km². Upravno je bila razdeljena na osem krajevnih skupnosti (KS) z 81 naselji.

¹ Miran Fišer, predsednik OZVVS Ormož, Sodinci 21 b, 2274 Velika Nedelja.

Prebivalci so bili zaposleni v industriji (4 enovite delovne organizacije in 11 temeljnih organizacij združenega dela), občinski upravi, šolstvu, omembe vredna je bila dnevna migracija Ptuj, Maribor ter zaposlitev v tujini (525 občanov na začasnem delu v tujini).

1.2. Presek kadrovske strukture TO Občine Ormož v obdobju 1980 do 1985

Obseg in struktura TO Občine Ormož sta se od ustanovitve nenehno prilagajala potrebam, kot odgovor na ocenjene vojaško-varnostne razmere. Iz Pregleda populnitve štabov in enot TO Občine Ormož razberemo, da je imel Ormož leta 1980: občinski štab s prištavnimi enotami (s 115 v/o), vod za protispecialno delovanje (PSD) (z 28 v/o), pontonirski vod (z 39 v/o), Slovenjgoriški protioklepni odred (s 172 v/o), štabe TO KS (27 v/o), enote TO KS in TOZD (s 174 v/o) ter občinski center zvez (s 75 v/o). Skupaj je bilo v TO Občine Ormož razporejenih 630 vojaških obveznikov, od tega 47 oficirjev, 77 nižjih oficirjev in 506 vajakov. Med razporejenimi so bile 4 ženske: 1 na oficirski dolžnosti, 2 na dolžnosti nižjih oficirjev in 1 na dolžnosti vojaka.

Čeprav je med vojaškimi obvezniki v TO kar 293 (54 %) rezervistov, starih od 30 let, lahko rečemo, da je bila TO Občine Ormož precej stara. Povprečno starost sta dvigovali skupini pripadnikov TO, ki so bili stari od 30 do 40 let. Ta starostna skupina je predstavljala 36 % TO občine. K starosti TO pa je dodala svoje sicer majhna skupina 49 ali 10 % vojaških obveznikov, ki je bila starejša od 40 let. Nekoliko drugačno sliko kaže oficirski zbor, ki je glede na starost temeljil na pripadnikih, starejših od 40 let, teh je bilo 40 %. Oficirjev srednjih let, do 40 let starosti je bilo 20 %, do 35 let je bilo 8 % oficirskega zbora. Oficirjev, mlajših od 30 let, je bilo 32 %, kar je bilo ugodno, saj je bila TO Občine Ormož sestavljena iz večjega števila samostojnih enot ranga voda. Istočasno pa so bili mladi oficirji potencial za kadrovske krepitve štabov in poveljstev TO.

OŠTO	% vojaških obveznikov glede na starost			
	Do 30 let	31 do 35	36 do 40	Nad 40
Maribor	71	20	6	3
Ptuj	54	20	18	8
Lenart	82	11	3	4
Slovenska Bistrica	38	39	12	11
Ormož	54	17	19	10

Preglednica 1: Starostna struktura sosednjih štabov TO.

Iz primerjave strukture sosednjih štabov v VŠP TO (preglednica 1) vidimo, da je kadrovska struktura TO Občine Ormož starejša kot v večini sosednjih štabov, kar potrjuje večji odstotek pripadnikov, starih do 40 in nad 40

let, ki se v TO Občine Ormož pojavlja v večjem odstotku kot pri sosedih.

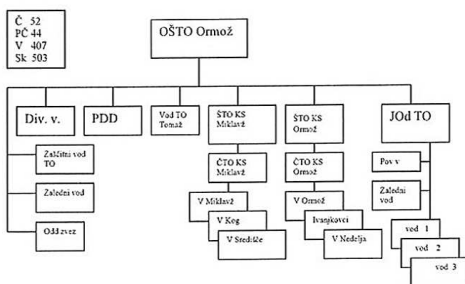
Vzpostavitev načrtovanega obsega TO Občine Ormož je v prvih letih po ustanovitvi zahtevala veliko napora za obvladovanje strukture in finančnih sredstev za opremljanje. Kljub temu da so pripadniki v skladišču TO prevzemali staro, izrabljeno opremo, iz tako imenovanih viškov JNA, med njimi ni bilo slabe volje. Saj je bila Občina Ormož v osemdesetih še vedno med tistimi okolji, kjer ni prevladovalo obilje, ljudje pa so bili skromni. Ne glede na vse, so ljudje sprejeli TO za svojo vojsko in so ji pripadali bolj, kot so to zahtevali veljavni zakoni. Ormožani, ki so bili razporejeni na oficirske in podoficirske dolžnosti, so doživljali dodeljeno nalogo kot čast in so tudi v »civilnem okolju« užívali poseben ugled. Ugotavljam, da so bili v vodstvu ormoške TO zbrani sami ugledni Ormožani. Med 47 častniki, ki so bili med 1980 in 1985 razporejeni v TO, zasledimo 10 obveznikov z visoko izobrazbo, 14 z višjo, 20 s srednjo in 3 s poklicno izobrazbo. Med razporejenimi štabovci najdemo 3 direktorje, 2 ravnatelja osnovnih šol, 3 zdravnike, doktorja veterine, 6 učiteljev... Takšno vodstvo je z zakonskimi podlagami s področja obrambe v svojem lokalnem okolju lahko zagotovilo velik družbeni vpliv TO.

Svet za ljudsko obrambo, varnost in družbeno samozaščito je leta 1981 soglašal s formiranjem pehotne učne čete pri OŠTO Ptuj za izvedbo pouka tudi za pripadnike TO Občine Ormož. K soglasju so pripisali, da v Občini Ormož ni primernih kadrov za razpored v učno četo, prav tako niso imeli planiranih posebnih finančnih sredstev za delovanje te čete. Leta 1982 je svet potrdil ustanovitev delovne enote za praznjenje skladišč OŠTO Ormož, ob tem pa bi lahko bila enota angažirana pri razselitvi blagovnih rezerv SO. Enota je štela 15 obveznikov, za katere je bilo treba opraviti posebno preverjanje.

1.3. Presek kadrovske strukture TO Občine Ormož v obdobju 1985 do 1990

Leta 1985 je bil v Sloveniji sprejet nov mobilizacijski razvoj, po katerem so bile ukinjene enote TO TOZD in pontonirski vod, Slovenjgoriški odred pa je bil preoblikovan v Jurišni odred TO, enote TO KS pa so združile v Četi TO KS Miklavž in Ormož. Skrb za občinski center zvez je v celoti prevzel občinski upravni organ za ljudsko obrambo. Poleg sprememb strukture TO Občine Ormož je nova formacija prinesla tudi spremembe obsega sil. Po novi formaciji so bili razporejeni namesto 630 le 503 vojaški obvezniki. Tako je Občina Ormož skrbela za :

- OŠTO s prištavnimi enotami 83 pripadnikov (zaščitni vod, zaledni vod, oddelek zvez). Štab in enote so imele predpisan mobilizacijski čas 8 ur.
- *Diverzantski vod* s 4 diverzantskimi skupinami, s skupaj 23 pripadniki. Vod je bil popolnjen s specialisti (inženirci s civilnim poklicem s področja gradbeništva), ki jih je bilo treba zajemati z območja celotne občine. Kljub temu ni bilo težko dosegati predpisanega mobilizacijskega časa 8 ur.
- *Vod PDD* je bil popolnjen s 25 pripadniki iz ožjega območja mesta Ormož, vendar je bila zaradi pomembnosti nalog, ki so bile dodeljene vodu, dovoljena 10 % rezerva. Za vod PDD je pri popolnitvi veljalo priporočilo izbire vojaških obveznikov, ki so člani zveze komunistov. Enota je imela vzpostavljeno lastno sklicno mrežo in je brez težav dosegala predpisan mobilizacijski čas: 4 ure.
- *ŠTO KS Miklavž* s tremi pripadniki je imel mobilizacijski čas 8 ur.
- *ČTOKS Miklavž* s tremi vodi (iz KS Miklavž, Kog, Središče) s 94 pripadniki, mobilizacijski čas čete je bil 8 ur.
- *ŠTO KS Ormož* s tremi pripadniki je imel mobilizacijski čas 8 ur.
- *ČTO KS Ormož* s tremi vodi (iz KS Ormož, Ivanjkovci, Velika Nedelja) s 94 pripadniki, mobilizacijski čas čete je bil 8 ur.
- *Samostojni vod TO KS Tomaž* z 29 pripadniki in mobilizacijskim časom 8 ur.
- *Jurišni odred (JOD) TO* s 3 vodi s 145 pripadniki in mobilizacijskim časom 12 ur.

Preglednica 2: Organizacijska struktura TO Občine Ormož od 1986 do 1990.

V TO Občine Ormož je bilo po formaciji predvidenih 52 častniških dolžnosti, skladno s predpisi in kadrovskimi zahtevami je bilo popolnjenih 46 dolžnosti, na 6 dolžnosti pa so bili razporejeni podčastniki, ki so imeli primerno civilno izobrazbo. Po veljavni dolžnosti je bilo predvidenih 44 podčastniških dolžnosti, vsa so bila popolnjena v skladu s kadrovskimi kriteriji. Po formaciji TO Občine Ormož je bilo zahtevanih 403 dolžnosti vojak, zaradi zahteve po 10% rezervi v PDD je bilo v enote TO Ormož razporejenih 407 vojakov. Prilagoditev novi formaciji je omogočila pomladitev strukture, odpravljene so bile dolžnosti, za katere je bilo težko zagotoviti primeren kader... Izvedenih je bila cela vrsta kadrovskih zamenjav, kar pa je pomenilo odhod nekaterih izredno izkušenih pripadnikov in oficirjev, ki so s svojim znanjem, z družbenim položajem in ugledom dajali TO posebno veljavo.

1.4. Občinski štab Teritorialne obrambe Ormož v obdobju 1980 do 1990

Občinski štab Teritorialne obrambe (OŠTO) je bil vojaškoteritorialni in strokovni organ skupščine občine (SO), zadolžen za organiziranje, priprave, opremljanje, vodenje in poveljevanje enotam TO občine. Občinski štab TO Ormož je bil razvrščen v III. varianto občinskih štabov. Po predpisani formaciji je bila predvidena popolnitev s 498 vojaškimi obvezniki iz rezervne sestave in 4, od leta 1990 s 5 pripadniki stalne sestave (komandant, načelnik štaba, voznik – skladiščnik, vodja pisarne – administrator in pomočnik za zaledje).

Med nalogami, ki jih je opravljal OŠTO Ormož, so bile težiščne:

- skrb za mobilizacijski razvoj in bojno pripravljenost enot TO Občine Ormož;
- načrtovanje uporabe TO Občine Ormož v vseh razmerah delovanja;
- urejanje kadrovskih zadev;
- izvajanje usposabljanja (osnovno usposabljanje, dopolnilno urjenje, strelsko usposabljanje, mobilizacijske vaje in usposabljanje pripadnikov štaba in enot na seminarjih, tečajih in drugih oblikah);
- skrb za varnostno vzgojo in izvajanje samozaščitnih ukrepov v enotah TO;
- opremljanje z orožjem in drugo opremo;

–gradnja skladišč in drugih prostorov;

–sodelovanje v usposabljanju narodne zaščite – NZ, skupine za množično izvidniško- obveščevalno dejavnost (MIOD) ter pripadnikov skupine za oborožen boj;

–ureditev in priprava teritorija.

–Izdelava študije ureditev in priprava teritorija (UPT).

–Ureditev lokacij morebitnih poveljniških mest.

OŠTO je sodeloval z občinskimi upravnimi organi pri izvajanju skupnih nalog s področja SLO in DS. Prav tako je sodeloval z delovnimi organizacijami in s krajevnimi skupnostmi ter jim svetoval pri pripravi in oskrbovanju njihovih enot TO.

Kadrovske zadeve oziroma popolnjevanje enot TO je OŠTO zagotavljal z izdelavo mobilizacijske številčne odmere skladno z načrtom mobilizacijskega razvoja TO občine, ki jo je posredoval občinskemu upravnemu organu za ljudsko obrambo (OLO). Imenovanje posameznikov na častniške in podčastniške dolžnosti pa je opravil komandant republiškega štaba TO. Enoto TO je bilo mogoče popolnjevati tudi s prostovoljci, vendar je bilo to določilo uporabljeno le v primeru razporejanja žensk, ki niso odslužile vojaškega roka, so pa imele civilno izobrazbo in bile s tem primerno usposobljene za opravljanje posameznih vojaško-strokovnih nalog.

Pri ocenjevanju bojne pripravljenosti TO Občine Ormož je bilo za potrebe elementa moralno politično stanje (MPS) med vojaškimi obvezniki spremljano tudi članstvo v družbeno političnih organizacijah Zveze komunistov Slovenije (ZKS) in Zveze socialistične mladine Slovenije (ZSMS). Med pripadniki TO Občine Ormož je bilo 62 (12 %) članov ZKS, ki se je iz leta v leto zmanjševalo. V 15 enotah TO je bilo organiziranih 10 aktivov ZKS, v 5 enotah pa ni bilo nobenega vojaškega obveznika, ki bi bil vključen v ZKS. Z ozirom na zelo dobro ocenjen element MPS, 93 %, lahko sklepamo, da število članov ZKS v enotah TO ni vplivalo na končno oceno bojne pripravljenosti.

Organizacijska shema ZSMS v TO je bila vzpostavljena, vendar delovanje aktivov ni nikoli zaživel.

Za krepitev morale pripadnikov in utrjevanje vojaških kolektivov so komandirji in komandant izrekli letno tudi do 44 stimulatивnih ukrepov, med njimi do 15 pohval in po eno priznanje. Med stimulatивne ukrepe so šteli tudi podeljevanje višjega čina, kar 17 pripadnikov je letno prejelo višji čin.

Po novem mobilizacijskem razvoju, ki je bil sprejet leta 1985, je upadlo število razporejenih vojaških obveznikov za 127, zmanjšalo se je število štabov KS in enot, ki so jih popolnjevale TOZD. Iz nove organizacijsko mobilizacijske strukture razberemo, da ni bilo več težnje po doslednem »pokrivanju« celotnega območja občine, ostala pa je potreba po obvladovanju pričakovanih smeri prodora nasprotnika in »pokrivanju« morebitnih desantnih rajonov. Z razpoložljivega gradiva je možno sklepati, da je OŠTO vlagal velike napore za krepitev vloge »človeškega dejavnika« v TO in delo z ljudmi, pri čemer ni zaznati odločilnega vpliva delovanja članov družbeno političnih organizacij ZKS in ZSMS, ki so se organizirali znotraj TO. Štab je v sodelovanje z upravnim organom za LO skrbel za kadrovsko pomlajevanje na vseh dolžnostih, pri čemer ni bistveno vplival na teritorialni značaj popolnjenja in s tem na mobilizacijsko pripravljenost.

2. Kadrovski potencial Občine Ormož v obdobju 1980–90 za popolnjevanje obrambnih struktur

2.1. Ormožani kot kadrovski potencial za obrambne in varnostne dolžnosti

V Občini Ormož je bilo od 18.160 prebivalcev za vojaško službo v rezervi usposobljenih 4225 vojaških obveznikov (23 %), toliko jih je odslužilo vojaški rok in so izpolnjevali z zakonom predpisane pogoje (starost, zdravje,...) za razporeditev v rezervni sestavi. Od tega je bilo 295 rezervnih mlajših oficirjev in 96 rezervnih oficirjev, ki so predstavljali kadrovski potencial za razpored na dolžnosti v obrambni strukturi: TO, milica, upravna enota zvez, JLA.

V enote in štabe TO Občine Ormož je bilo leta 1986 razporejenih 526 vojaških obveznikov, v milici 71, v vodu upravnih zvez 35, v JLA pa je bilo v tem času razporejenih 748 vojaških obveznikov. Kar pomeni, da je bil razporejen skoraj vsak tretji Ormožan, ki je odslužil vojaški rok, oziroma 7 % od skupnega prebivalstva. To je bila zagotovo velika obremenitev Občine Ormož, oziroma njenega gospodarstva, saj je bilo treba povrniti osebne dohodke za vse vojaške obveznike za čas, ki so ga prebili na vojaškem usposabljanju.

2.2. Nekatere motnje pri razporejanju vojaških obveznikov na obrambne dolžnosti

Pri izbiri vojaških rezervistov za razporejanje v enote TO je predstavljalo težavo začasno delo v tujini, nezaposlenost, prestajanje zapornih kazni,... Vojaški obvezniki, ki so bili kot delavci na začasnem delu v tujini, bi napolnili dobre 3 čete TO. Kar 328 usposobljenih vojaških obveznikov,

starih od 25 do 50 let, je bilo v tujini, od tega 1 rezervni oficir in 8 rezervnih mlajših oficirjev. V tem času so bili izgubljeni za enote TO.

Posebne skrbi so OŠTO in OLO povzročali nezaposleni vojaški obvezniki. Upravni organ za ljudsko obrambo ni imel formalnega razloga, da nezaposlenih vojaških obveznikov ne bi razporejal v enote TO. Ko pa so bili razporejeni, se je pogosto dogajalo, da so vojaško obveznost doživljali kot veliko motnjo pri občasnem angažiranju oziroma pri delu načrtno. Tako pogosto niso bili dosegljivi in se niso udeleževali vojaških usposabljanj, če pa so se, so bili manj motivirani. V primeru razporeditve nezaposlenega vojaškega obveznika se je pogosto zgodilo, da je našel delovno mesto daleč od kraja bivanja in se odselil. Skupina nezaposlenih je štela 644 vojaških obveznikov, od tega (leta 1986) mlajših od 30 let, 188 starih do 35 let, 90 starih do 40 let in 280 starih do 50 let.

2.3. Pregled vzrokov izostanka vojaških obveznikov z vojaških vaj

Iz evidenc odsotnosti vojaških obveznikov z vojaških vaj enot TO razberemo, da je manjkalo do 20 vpoklicanih letno. Med razlogi za izostanek so izstopale bolezni: 12 v/o, zahteve delovnih organizacij 3 v/o, netočni naslovi pri 3 v/o.

Manjšo, pravzaprav zanemarljivo skupino, so tvorili vojaški obvezniki, ki so morali na sluzenje zaporne kazni. V takšnih primerih je vojaški obveznik izostal s kakšnih vojaških vaj, vendar to ni bistveno vplivalo na njegovo izpolnjevanje vojaške obveznosti in vključitev v vojaški kolektiv.

Občasne težave so nastajale z izpolnjevanjem vojaških obveznosti z rezervisti, ki so bili edini za delo sposobni na kmetiji, študentje ali pa nepogrešljivi delavci v delovnih organizacijah. Te skupine vojaških obveznikov so občasno povzročale upadanje odzivnosti ob vpoklicu na vojaške vaje, niso pa občutno vplivale na njihov vojaški raspored – vsaj uradno ne.

V osemdesetih letih se v Občini Ormož ugotavljali upad prebivalstva približno 1% letno. Kljub temu je na sluzenje vojaškega roka odhajalo bistveno več nabornikov, kot je bilo vojaške obveze. Upravni organ za LO je imel na voljo 4225 vojaških obveznikov, ki so odslužili vojaški rok, v TO jih je razporedil dobrih 12 %. Kljub temu je bilo treba upoštevati obremenitve delovnih organizacij, saj je deloval učinek tako imenovanih »moških« in »ženskih« kolektivov. To pomeni, da so bili tipično moški, še posebej

mladi kolektivi, precej bolj obremenjeni od povprečja. Osip kvote vojaških obveznikov so povzročile tudi nekatere »motnje«: začasno delo v tujini, nezaposlenost, študij po odsluženem vojaškem roku, tedenska migracija, sluzenje zapornih kazni,...

Poseben vpliv na kakovost popolnitve TO Občine Ormož je imelo pomanjkanje obveznikov, usposobljenih za specifično vojaško evidenčno specialnost (VES). Za oficirske dolžnosti so iskali kritične VES s področja zaledja (32551 in 32101), sicerpa so nenehno potrebovali rezervne oficirje s splošnim VES (31102). Na vojaških dolžnostih kritični VES mitraljezec, pomočnik puškomitraljezca, voznik, tehnična služba, bolničar in vezist. Deficit iskanih VES je nastajal že ob naboru, ko je upravni organ za LO napotil na sluzenje vojaškega roka nabornike na osnovi prejetega razreza za napotitev, ki pa ni odražal potreb lokalne skupnosti, temveč potrebe rezervnih enot JLA in zmožnosti usposabljanja v regrutnih centrih JLA. Tako je nastal največji del kadrovskih neskladij, manjši del pa tudi tako, da v regrutnem centru niso podelili VES, če med sluzenjem ni izpolnil pogojev.

Po končanem sluzenju vojaškega roka je upravni organ za LO iz razpoložljivega kontingenta popolnil rezervne enote JLA, kar je ostalo so razporedili v TO.

Zagotovo je k pomanjkanju specifičnih VES prispevalo tudi dejstvo, da so se posamezni vojaški obvezniki uspeli izmuzniti z vojaške obveznosti, predvsem je ta možnost obstajala v drugi polovici osemdesetih. Takrat je že bilo čutiti vplive posameznih družbenih gibanj, ki so zagovarjala pacifizem.

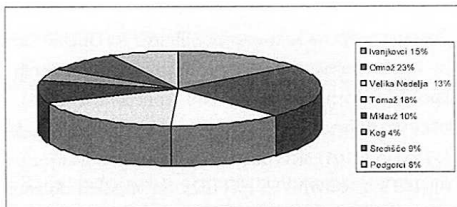
Vsemu navkljub je delavcem upravnega organa za LO uspelo popolniti TO tako, da se te motnje niso izrazito kazale v zmanjšanju odziva na mobilizacijske vaje in druga vojaška usposabljanja.

3. Viri popolnjevanja enot TO s pripadniki rezervne sestave in njihov vpliv na mobilizacijsko pripravljenost poveljstev in enot

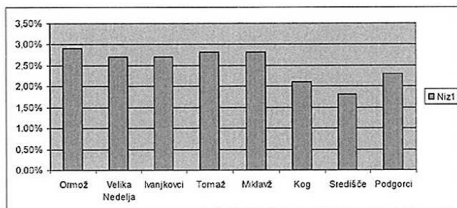
Enote TO Občine Ormož so bile popolnjene s 503 vojaškimi obvezniki, ki so prihajali iz posameznih krajevnih skupnosti:

Ormož 115 (20 %), Velika Nedelja 65 (12 %), Ivanjkovci 76 (15 %), Tomaž 89 (17 %), Miklavž 51 (10 %), Kog 24 (4 %), Središče 44 (8 %) in Podgorci 39 (7 %), graf 1.

Takšen obseg razporeditve vojaških obveznikov iz posameznih KS je skladen s številom prebivalcev posameznih KS in je pomenil precej enakomerno obremenitev posameznih KS.

Graf 1: Pregled razporeditve krajanov posameznih KS v TO Občine Ormož.

Graf 2: Pregled obremenitve posameznik KS z razporedom krajanov v TO.

Obremenitev posameznik KS z razporeditvijo krajanov v TO je pod 3%, je pa nekaj nihanj. Najmanj obremenjene KS so bile Središče (1,8%), Kog (2,1%) in Podgorci (2,39%), najbolj obremenjena KS pa je bila KS Ormož (2,9%). Za spoznanje večje obremenitve pri razporejanju vojaških obveznikov v TO so imeli krajevni centri, kjer je več aktivnega prebivalstva in kraji kjer so bila MZ večjih enot TO (Ormož, Tomaž in Miklavž), graf 2.

Krajevna skupnost	Št. prebivalcev	Število obveznikov v TO	% obveznikov v TO	% obremenitve
Ormož	3920	115	23	2,9
Velika Nedelja	2368	65	13	2,7
Ivanjovci	2779	76	15	2,7
Tomaž	2512	89	18	2,8
Miklavž	1788	51	10	2,8
Kog	1155	24	4	2,1
Središče	2383	44	9	1,8
Podgorci	1656	39	8	2,3

Preglednica 3: Krajevne skupnosti Občine Ormož kot vir popolnjenja TO in njihova obremenitev z razporedom v enotah TO.

Iz pregleda popolnjenosti enot (preglednica 3) je možno sklepati, da je bilo angažiranje vojaških obveznikov iz posameznih okolij v TO enakomerno. Prav tako je bila obremenitev posameznih KS enakomerna, pri skupni obremenitvi Občine Ormož z manj kot 3% Ormožanov v TO.

4. Mobilizacija Ormožanov v enote TO Občine Ormož

Obseg in struktura TO Občine Ormož je zagotavljala vzpostavitev teritorialnega načela tako v smislu popolnjenja enot TO s kadrom iz točno določenega območja kakor tudi vzpostavljanje enot TO za obrambo območja, na katerem so bile enote oblikovane. Tako je TO Občine Ormož mobilizirala svoje enote za angažiranje na pričakovanih taktično- operativnih smereh dovajanja agresorjevih sil ali uporabe zračnih desantov.

Mobilizacijska zbirališča enot TO so bila vezana na omenjene smeri, s čimer je OŠTO želel čim prej, po možnosti še v času izvajanja mobilizacije, vzpostaviti nadzor nad možnimi smermi nastopanja nasprotnika.

Ocenjeni možni desantni rajoni so bili: Savci, Hardek – Pavlovci, Sodinsko polje in mostišče na reki Dravi v Ormožu. Razpored mobilizacijskih zbirališč enot TO je omogočal nadzor pričakovanih rajonov že v času mobilizacije in zgodnje angažiranje sil TO za boj proti morebitnim zračnim desantom.

Mobilizacijska zbirališča so bila praviloma v neposredni bližini krajevnih centrov, iz katerih so prihajali vojaški obvezniki v posamezne enote TO. Pri tem je bilo le nekaj izjem: OŠTO s prištavnimi enotami, diverzantski vod, pri katerih je OŠTO odstopil od teritorialnega načela popolnitve, ki je bilo sicer dosledno upoštevano (preglednica 4).

Štab ali enota TO	Kraj MZ	Oddaljenosti od MZ (v km)						povprečna odd
		Do 1	2-3	3-5	5-8	9-13	Nad 13	
OŠTO s prištavnimi enotami	V. Nedelja	11	20	10	8	24	10	7 km
Diverzantski vod TO	V. Nedelja	7	3	8	1	3	1	5 km
Vod za PDD	TS Ormož	8	14	4	2	1	-	2 km
ŠTO KS Miklavž	Miklavž	-	2	1	-	-	-	3 km
ČTO KS Miklavž	Miklavž	-	2	-	8	-	-	5 km
Vod TO Miklavž	Miklavž	14	11	3	-	-	-	2 km
Vod TO KS Kog	Kog	10	4	1	13	-	-	5 km
Vod TO	Središče	5	12	11	-	-	-	2 km
KS Središče								
ŠTO KS Ormož	Hardek	1	1	-	1	-	-	4 km
ČTO KS Ormož	Hardek	6	6	-	-	-	-	1 km
Vod TO	Hardek	25	3	-	-	-	-	1 km
KS Ormož								
Vod TO	Ivanjkovci	3	17	5	-	-	-	3 km
KS Ivanjkovci								
Vod TO KS V. Nedelja	V. Nedelja	3	23	2	-	-	-	2 km
V. Nedelja								
Vod TO KS Tomaž	Tomaž	12	14	3	-	-	-	2 km
Jurišni odred TO	Tomaž	-	54	72	-	19	9	6 km

Preglednica 4: Pregled oddaljenosti v/o posameznih enot TO od MZ.

4.1. OŠTO s prištavnimi enotami

OŠTO s prištavnimi enotami (zaščitni vod TO, zaledni vod TO, oddelek zvez OŠTO) je bil popolnjen iz vseh KS Občine Ormož. Največ jih je bilo iz Ormoža (33), Velike Nedelje (15), Središča (9), Miklavža (8), Miklavža (7), Tomaža (6) in Ivanjkovcev (5) ter Koga (1). Vzrok za takšno rešitev gre iskati v potrebi po zagotavljanju pestre palete vojaške specialnosti za posamezni dolžnosti v štabu in enotah. Štab je imel mobilizacijsko zbirališče pri Veliki Nedelji in na Hajndlu, zato je podatek o oddaljenosti kraja bivanja vojaških obveznikov od MZ bistven za oceno vpliva na mobilizacijski čas. Povprečna oddaljenost vojaških obveznikov od MZ je bila 7 km, največja oddaljenost pa je bila 16 km, s te oddaljenosti je prihajalo 6 pripadnikov.

V neposredni bližini MS (do 1 km) je stanovalo 11 v/o, na oddaljenosti do 3 km je bilo 20 v/o, do 5 km 10 v/o, do 8 km je bilo oddaljenih 8 v/o, do 13 km 24 v/o, več kot 13 km pa 10 v/o, na tej oddaljenosti živita 2 pripadnika.

4.2. Vod za PDD

Vod za PDD je izvajal mobilizacijo po lastni pozivni mreži, vojaški obvezniki so se zbrali v štirih urah pred Tovarno sladkorja Ormož. Zagotovitev odzivnosti so dosegli tako, da so bili v vod razporejeni vojaški obvezniki iz KS Ormož – 22 pripadnikov, KS Velika Nedelja 4 pripadniki in po 1 pripadnik iz KS Središče in Ivanjkovci. Povprečna oddaljenost pripadnikov voda PDD od MZ je bila 2 km, le 1 pripadnik je stanoval na oddaljenosti 11 km.

MZ pri TSO je bilo dosegljivo po več komunikacijah, peš ali z vozilom. Na MZ pri TSO so pripadnike voda zadolžili tudi z orožjem in s strelivom, saj je bilo skladiščeno v TSO.

Pregled oddaljenosti vojaških obveznikov od MZ kaže na kritično skupino 24 v/o, ki so prihajali na MZ iz 10 do 13 km oddaljenih krajev, vsaj polovica v/o bi porabila za prihod na MZ manj kot eno uro, ostala polovica pa med 2 in 3 ure hoje. Vojaški obvezniki niso prihajali na MZ peš, zato je bila možnost dostopa do MZ z vozilom odločilnega pomena za pravočasno izvedbo mobilizacije, ne glede na to, ali bi šlo za javno ali tajno mobilizacijo, ne glede na to, ali bi agresija prihajala z vzhoda ali zahoda.

4.3. Diverzantski vod

Diverzantski vod, ki se je mobiliziral v območju Velike Nedelje, so popolnjevali vojaški obvezniki iz 7 KS, največ 9 iz Ormoža, 7 iz Velike Nedelje, 3 iz Podgorcev, 2 iz Ivanjkovcev in po 1 iz Tomaža, Središča ter Koga. Povprečna oddaljenost v/o od MZ je bila 5 km, največja oddaljenost pa 16 km. Večina vojaških obveznikov bi lahko dosegla MZ v slabi uri, v najslabšem primeru pa v 2 urah, če bi prihajali peš.

4.4. TO KS Miklavž

4.4.1. ŠTO KS Miklavž, vodstvo ČTO KS Miklavž in vod TO KS Miklavž so mobilizirali v območju Miklavža. Vojaški obvezniki so prihajali na MZ iz neposredne bližine – povprečna oddaljenost je bila manj kot 3 km, najbolj oddaljeni pripadniki pa so stanovali 6 km stran. Kar pomeni, da je večina pripadnikov lahko dosegla MZ po eni uri hoje. Vojaškim obveznikom je bilo MZ dosegljivo iz več možnih smeri tudi z vozili, kar je bilo aktualno za pripadnike vodstva ČTO, ki so bili nekoliko bolj oddaljeni.

4.4.2. Vod TO KS Kog se je mobiliziral na Kogu, od koder je prihajalo 18 vojaških obveznikov, 10 jih je bilo iz največ 6 km oddaljenih krajev. Povprečna oddaljenost v/o od MZ pove, da so pripadniki prispeli v enoto v slabi uri, oddaljenost pa ni bila razlog za neenakomeren prihod. Ker so vojaški obvezniki dobro poznali svoje kraje, je bil do MZ možen dostop po različnih poteh, česar pa ne bi mogli trditi za dostop z vozili, ki je bil omejen na dve cesti, oziroma prihoda ni bilo mogoče prikriti.

4.4.3. Pripadniki voda TO KS Središče so se mobilizirali pri Gasilskem domu Središče, do katerega so imeli dostop iz več možnih smeri in po različnih poteh, tako peš kot z vozili. Vojaški obvezniki so v enoto prihajali iz neposredne bližine, povprečno 2 km, vendar ne dalje kot 4 km. To pomeni, da je bilo pričakovati vojaške obveznike kmalu po signalu, a mobilizacijo prej kot v eni uri, njihov prihod pa je bil v glavnem sočasen.

Sklepe misli

Na območju občine Ormož je bilo na vojaško dolžnost razporejenih 1345 občanov, od tega v TO do 526 vojaških obveznikov. To so bili starejši pripadniki, nekateri med njimi so pred tem »odslužili« v rezervi JLA, vendar togih pravil v upravnem organu za LO niso dosledno spoštovali, bolj so upoštevali potrebo TO po popolnjenju enot na teritorialnem principu. Na ta način je TO v osemdeseta leta vstopila kot uveljavljena, kadrovsko skladno popolnjena vojaška organizacija, ki je ob mobilizacijskih preverjanjih vzpostavila vojaško strukturo v predpisanem času.

Občina Ormož je za uspešno delovanje TO vlagala veliko napora in finančnih sredstev, ki jih v osemdesetih ni bilo v obilju. Na drugi strani sta pri pripadnikih TO izstopali skromnost in čvrsto izražena pripadnost TO, ki so jo sprejeli za svojo vojsko. Ormožani, razporejeni na oficirske in podoficirske dolžnosti, so svojo razporeditev sprejeli kot čast.

TO je bila v osemdesetih letih prejšnjega stoletja za ormoške razmere velika organizacija. Imela je opazen vpliv na družbeno in gospodarsko življenje v občini, kar je bilo vidno skozi finančna sredstva, ki jih je za potrebe obrambe zagotavljala občina in skozi število razporejenih vojaških obveznikov. O pomenu in družbenem vplivu TO lahko sklepamo tudi po dejavnih kakovosti vodstva TO. V štab in na vodilna mesta v enotah so bili razporejeni visoko motivirani, vojaško strokovno usposobljeni in izjemno izobraženi prebivalci Občine Ormož. Častniške dolžnosti so opravljali vojaški obvezniki, ki so jih tudi v delovnem okolju poznali kot izjemno odgovorne in uspešne posameznike, kar je postavljalo TO med vplivne in spoštovane organizacije v Občini Ormož.

Vojaškostrokovni razlogi so sredi osemdesetih narekovali nov mobilizacijski razvoj, po katerem se je število vojaških obveznikov v TO zmanjšalo za skoraj 20 %. Zmanjšali so število štabov TO KS in enot TOZD. Tako so namesto velikega števila manjših enot TO, s katerimi so »pokrivali« celotno območje odgovornosti, vzpostavili enote za obvladovanje pričakovanih smeri prodora nasprotnika in »pokrivanje« morebitnih desantnih rajonov.

Za izpolnitev tako zastavljenih nalog so iz posameznih KS razporedili enakomerno število vojaških obveznikov, kar pomeni, da so dosegli enakomerno obremenitev KS in kadrovsko strukturo enot TO, ki je dosledno sledila načelu teritorialnosti. Takšen način popolnjenja enot je imel veliko prednosti, ki so jih izkoristili za hiter odziv vojaških

obveznikov na mobilizacijski vpoklic, na oblikovanje enote TO in krepitev vojaških kolektivov.

Ob koncu osemdesetih let je bila v Sloveniji v pripravi obsežna reorganizacija TO R Slovenije, ukinjali so OŠTO, vzpostavljali območne štabe TO, vzpostavljali nove pokrajinske štabe. Še preden je stekla realizacija zamisli, je JLA odvzela orožje TO in ga maja 1990 premestila v skladišče JLA v Kidričevo. Pripadniki TO Občine Ormož so ponovno potrdili pripadnost TO in odločno zahtevali vrnitev orožja v skladišče TO. Ker JLA ni dovolila vrnitve orožja, je tudi v Ormožu nastala manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ). Z vzpostavitvijo MSNZ je nastala tudi nova organizacijska vojaška struktura, prilagojena razpoložljivemu orožju, ki je bilo po tajnih poteh pripeljano iz skladišča Kidričevo. Samo tisto orožje, ki ga je »priskrbel« MSNZ leta 1990, je bilo uporabljeno v vojni za Slovenijo 1991. Tik pred vojno za Slovenijo, maja 1991, je bil ukinjen OŠTO Ormož, enote TO Občine Ormož pa so bile podrejene 73. ObmŠTO, ki je imel sedež v Ljutomeru. Obseg in struktura enot TO na območju Občine Ormož je bila prilagojena razpoložljivim količinam orožja. V prvem delu vojne so bili angažirani pripadniki voda PDD, diverzantskega voda (ki so mu povsem spremenili strukturo in namembnost), vodi TO KS Ormož, Velike Nedelje in Središča ob Dravi. V drugem delu, to je v juliju in avgustu 1991, pa so vpoklicali tudi pripadnike drugih enot TO, vendar so jih razporedili v druge enote, skladno z novim mobilizacijskim razvojem 73. ObmŠTO.

Ključne besede

Vojaški obveznik, rezervist, vojna enota, teritorialna obramba, Občina Ormož, mobilizacijsko zbirališče, popolnjenje.

- *Analiza mobilizacijskih časov za štab in enote TO Občine Ormož, akt OŠTO Ormož, št: 7/13-89, z dne 5. 12. 1989.*
- *Formiranje delovne enote – sklep, akt SO Ormož Svet za LO, varnost in DSZ, številka 020-5-a/4, z dne 10. 3. 1982.*
- *Krajevni leksikon Slovenije, IV. knjiga, Savnik Roman, Podravje in Pomurje. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1980.*
- *Krajevni leksikon Slovenije, Oražen Milan, DZS, Ljubljana 1995.*
- *Podatki za izdelavo mobilizacijske ocene, akt OŠTO Ormož, št: 90/2-86, z dne 3. 4. 1986.*
- *Poročilo o bojni pripravljenosti enot TO Občine Ormož za leto 1988, akt OŠTO Ormož, št. 23/11-88, februar 1988.*
- *Vojni leksikon, Vojnoizdavaški zavod Beograd, 1981.*
- *Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, Časopisni zavod, Uradni list SR Slovenije, Ljubljana 1983.*

Povzetek

V članku je predstavljen nekaj pomembnih dejavnikov, ki so vplivali na razvoj Teritorialne obrambe Občine Ormož v letih 1980 do 1990, ki je bila za tista leta in za ormoške razmere velika organizacija. Predstavljen je način kadrovskega popolnjenja vojnih enot TO in območje občine Ormož kot območje črpanja kadrovske strukture TO Občine Ormož v obdobju 1980 do 1985 in stanje v TO, vzpostavljeno po uvedbi nove formacije v obdobju 1985 do 1990. Obdelani so krajevni centri kot viri popolnjenja TO ter vplivi na mobilizacijsko pripravljenost posameznih enot.

Miran Fišer¹

VOJNA ZA SLOVENIJO LETA 1991 IN VOJAŠKI OBVEZNIKI Z OBMOČJA OBČINE ORMOŽ

Družbene razmere, ki smo jim bili priča v letih 1990 in 1991 na območju Občine Ormož so pripeljale tudi do velikih sprememb na obrambnem področju. Teritorialna obramba (TO), ki je imela v skladu z zakonom o obrambi, kot pomožen del oboroženih sil skupne države, se je v zelo kratkem času, od maja 1990 do oktobra 1990, preoblikovala v vojsko, na katero je lahko računalo republiško vodstvo v pripravah na osamosvojitve in za delovanje v primeru kakršne koli oborožene intervencije zoper Slovenijo. Večina sprememb se je dogajala na tako imenovani liniji vodenja in poveljevanja od državnega vrha do občinske ravni, medtem pa so ostajale enote TO in pripadniki enot v glavnem nespremenjeni. Mislim na organiziranost, strukturo in medsebojne odnose.

Pri pregledovanju gradiva o sodelovanju Ormožanov v vojni za Slovenijo 1991 sem iskal odgovore na vprašanja, povezana s pozivanjem v enote TO in odzivom vojaških obveznikov, predvsem tistih, ki so bili vpoklicani v povsem nove enote. Zanimali so me razlogi, ki jih je imel omembe vreden del vojaških obveznikov za izogibanje vključevanju v enote TO in prispevku k obrambi Slovenije. Prepričan sem bil, da so se rezervisti odločneje vključevali v »svoje« enote TO, to je tiste, v katerih so se usposabljali v obdobju 85–90, bolj zadržani pa so bili vojaški obvezniki, ki so bili vpoklicani kot zamenjava v enote, ki niso bile »njihove«.

Javni govorci, ki ob različnih priložnostih poudarjajo »naše skupne zasluge za osamosvojitve Slovenije in njeno obrambo leta 1991«, utegnejo prispevati k potvarjanju resnice o vojni za Slovenijo. Tako v veliki meri prispevajo k preziru tistih pripadnikov TO, ki so po svoji vesti leta 1990 sodelovali v pripravah na obrambo Slovenije, in tistih, ki so se leta 1991 odzvali vpoklicu v enote TO in skladno z veljavno zakonodajo sodelovali v obrambi domovine. Leta 1991 so bili tudi takšni, ki so se na različne načine izognili obveznosti do obrambe domovine.

¹ Miran Fišer, predsednik OZVVS Ormož, Sodinci 21 b, 2274 Velika Nedelja.

Sklepne misli

Na območju občine Ormož je bilo na vojaško dolžnost razporejenih 1345 občanov, od tega v TO do 526 vojaških obveznikov. To so bili starejši pripadniki, nekateri med njimi so pred tem »odslužili« v rezervi JLA, vendar togih pravil v upravnem organu za LO niso dosledno spoštovali, bolj so upoštevali potrebo TO po popolnjenju enot na teritorialnem principu. Na ta način je TO v osemdeseta leta vstopila kot uveljavljena, kadrovsko skladno popolnjena vojaška organizacija, ki je ob mobilizacijskih preverjanjih vzpostavila vojaško strukturo v predpisanem času.

Občina Ormož je za uspešno delovanje TO vlagala veliko napora in finančnih sredstev, ki jih v osemdesetih ni bilo v obilju. Na drugi strani sta pri pripadnikih TO izstopali skromnost in čvrsto izražena pripadnost TO, ki so jo sprejeli za svojo vojsko. Ormožani, razporejeni na oficirske in podoficirske dolžnosti, so svojo razporeditev sprejeli kot čast.

TO je bila v osemdesetih letih prejšnjega stoletja za ormoške razmere velika organizacija. Imela je opazen vpliv na družbeno in gospodarsko življenje v občini, kar je bilo vidno skozi finančna sredstva, ki jih je za potrebe obrambe zagotavljala občina in skozi število razporejenih vojaških obveznikov. O pomenu in družbenem vplivu TO lahko sklepamo tudi po dejavnih kakovosti vodstva TO. V štab in na vodilna mesta v enotah so bili razporejeni visoko motivirani, vojaško strokovno usposobljeni in izjemno izobraženi prebivalci Občine Ormož. Častniške dolžnosti so opravljali vojaški obvezniki, ki so jih tudi v delovnem okolju poznali kot izjemno odgovorne in uspešne posameznike, kar je postavljalo TO med vplivne in spoštovane organizacije v Občini Ormož.

Vojaškostrokovni razlogi so sredi osemdesetih narekovali nov mobilizacijski razvoj, po katerem se je število vojaških obveznikov v TO zmanjšalo za skoraj 20 %. Zmanjšali so število štabov TO KS in enot TOZD. Tako so namesto velikega števila manjših enot TO, s katerimi so »pokrivali« celotno območje odgovornosti, vzpostavili enote za obvladovanje pričakovanih smeri prodora nasprotnika in »pokrivanje« morebitnih desantnih rajonov.

Za izpolnitev tako zastavljenih nalog so iz posameznih KS razporedili enakomerno število vojaških obveznikov, kar pomeni, da so dosegli enakomerno obremenitev KS in kadrovsko strukturo enot TO, ki je dosledno sledila načelu teritorialnosti. Takšen način popolnjenja enot je imel veliko prednosti, ki so jih izkoristili za hiter odziv vojaških

obveznikov na mobilizacijski vpoklic, na oblikovanje enote TO in krepitev vojaških kolektivov.

Ob koncu osemdesetih let je bila v Sloveniji v pripravi obsežna reorganizacija TO R Slovenije, ukinjali so OŠTO, vzpostavljali območne štabe TO, vzpostavljali nove pokrajinske štabe. Še preden je stekla realizacija zamisli, je JLA odvzela orožje TO in ga maja 1990 premestila v skladišče JLA v Kidričevo. Pripadniki TO Občine Ormož so ponovno potrdili pripadnost TO in odločno zahtevali vrnitev orožja v skladišče TO. Ker JLA ni dovolila vrnitve orožja, je tudi v Ormožu nastala manevrska struktura narodne zaščite (MSNZ). Z vzpostavitvijo MSNZ je nastala tudi nova organizacijska vojaška struktura, prilagojena razpoložljivemu orožju, ki je bilo po tajnih poteh pripeljano iz skladišča Kidričevo. Samo tisto orožje, ki ga je »priskrbela« MSNZ leta 1990, je bilo uporabljeno v vojni za Slovenijo 1991. Tik pred vojno za Slovenijo, maja 1991, je bil ukinjen OŠTO Ormož, enote TO Občine Ormož pa so bile podrejene 73. ObmŠTO, ki je imel sedež v Ljutomeru. Obseg in struktura enot TO na območju Občine Ormož je bila prilagojena razpoložljivim količinam orožja. V prvem delu vojne so bili angažirani pripadniki voda PDD, diverzantskega voda (ki so mu povsem spremenili strukturo in namembnost), vodi TO KS Ormoža, Velike Nedelje in Središča ob Dravi. V drugem delu, to je v juliju in avgustu 1991, pa so vpoklicali tudi pripadnike drugih enot TO, vendar so jih razporedili v druge enote, skladno z novim mobilizacijskim razvojem 73. ObmŠTO.

Ključne besede

Vojaški obveznik, rezervist, vojna enota, teritorialna obramba, Občina Ormož, mobilizacijsko zbirališče, popolnjevanje.

- *Analiza mobilizacijskih časov za štab in enote TO Občine Ormož, akt OŠTO Ormož, št: 7/13-89, z dne 5. 12. 1989.*
- *Formiranje delovne enote – sklep, akt SO Ormož Svet za LO, varnost in DSZ, številka 020-5-a/4, z dne 10. 3. 1982.*
- *Krajevni leksikon Slovenije, IV. knjiga, Savnik Roman, Podravje in Pomurje. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1980.*
- *Krajevni leksikon Slovenije, Oražen Milan, DZS, Ljubljana 1995.*
- *Podatki za izdelavo mobilizacijske ocene, akt OŠTO Ormož, št: 90/2-86, z dne 3. 4. 1986.*
- *Poročilo o bojni pripravljenosti enot TO Občine Ormož za leto 1988, akt OŠTO Ormož, št. 23/11-88, februar 1988.*
- *Vojni leksikon, Vojnoizdavaški zavod Beograd, 1981.*
- *Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozaščiti, Časopisni zavod, Uradni list SR Slovenije, Ljubljana 1983.*

Povzetek

V članku je predstavljen nekaj pomembnih dejavnikov, ki so vplivali na razvoj Teritorialne obrambe Občine Ormož v letih 1980 do 1990, ki je bila za tista leta in za ormoške razmere velika organizacija. Predstavljen je način kadrovskega popolnjevanja vojnih enot TO in območje občine Ormož kot območje črpanja kadrovske strukture TO Občine Ormož v obdobju 1980 do 1985 in stanje v TO, vzpostavljeno po uvedbi nove formacije v obdobju 1985 do 1990. Obdelani so krajevni centri kot viri popolnjevanja TO ter vplivi na mobilizacijsko pripravljenost posameznih enot.

Miran Fišer¹

VOJNA ZA SLOVENIJO LETA 1991 IN VOJAŠKI OBVEZNIKI Z OBMOČJA OBČINE ORMOŽ

Družbene razmere, ki smo jim bili priča v letih 1990 in 1991 na območju Občine Ormož so pripeljale tudi do velikih sprememb na obrambnem področju. Teritorialna obramba (TO), ki je imela v skladu z zakonom o obrambi, kot pomožen del oboroženih sil skupne države, se je v zelo kratkem času, od maja 1990 do oktobra 1990, preoblikovala v vojsko, na katero je lahko računalo republiško vodstvo v pripravah na osamosvojitve in za delovanje v primeru kakršne koli oborožene intervencije zoper Slovenijo. Večina sprememb se je dogajala na tako imenovani liniji vodenja in poveljevanja od državnega vrha do občinske ravni, medtem pa so ostajale enote TO in pripadniki enot v glavnem nespremenjeni. Mislim na organiziranost, strukturo in medsebojne odnose.

Pri pregledovanju gradiva o sodelovanju Ormožanov v vojni za Slovenijo 1991 sem iskal odgovore na vprašanja, povezana s pozivanjem v enote TO in odzivom vojaških obveznikov, predvsem tistih, ki so bili vpoklicani v povsem nove enote. Zanimali so me razlogi, ki jih je imel omembe vreden del vojaških obveznikov za izogibanje vključevanju v enote TO in prispevku k obrambi Slovenije. Prepričan sem bil, da so se rezervisti odločneje vključevali v »svoje« enote TO, to je tiste, v katerih so se usposabljali v obdobju 85–90, bolj zadržani pa so bili vojaški obvezniki, ki so bili vpoklicani kot zamenjava v enote, ki niso bile »njihove«.

Javni govorci, ki ob različnih priložnostih poudarjajo »naše skupne zasluge za osamosvojitve Slovenije in njeno obrambo leta 1991«, utegnejo prispevati k potvarjanju resnice o vojni za Slovenijo. Tako v veliki meri prispevajo k preziru tistih pripadnikov TO, ki so po svoji vesti leta 1990 sodelovali v pripravah na obrambo Slovenije, in tistih, ki so se leta 1991 odzvali vpoklicu v enote TO in skladno z veljavno zakonodajo sodelovali v obrambi domovine. Leta 1991 so bili tudi takšni, ki so se na različne načine izognili obveznosti do obrambe domovine.

¹ Miran Fišer, predsednik OZVVS Ormož, Sodinci 21 b, 2274 Velika Nedelja.